

# Projekt EDU studentskih radionica kostimografije, mode i tekstilnog oblikovanja, fotografije te likovne kritike/eseja

## Project of EDU Student Workshops of Costume Design, Fashion and Textile Design, Photography and Art Criticism / Essay

Ivana Bakal\*

Sveučilište u Zagrebu Tekstilno-tehnološki fakultet, Prilaz baruna Filipovića 28a, HR-10 000 Zagreb

\*e-pošta: ivana.bakal@ttf.hr

Pregledni rad / Review Paper

DOI: 10.34187/ko.69.3-4.1

### Sažetak

Rad je posvećen međunarodnim EDU radionicama koje se realiziraju u sklopu suradnje krovne udruge likovnih primijenjenih umjetnika – ULUPUH s visokoobrazovnim institucijama iz zemlje i regije. Dizajn kostima, mode i tekstila iziskuje, uz veliki talent i umjetnički doprinos autora/studenata polaznika radionica i vrsno poznavanje materijala i tehnike izrade. Radionice se organiziraju od 2013. u polju kostimografije, dizajna tekstila i mode, fotografije te likovne kritike uz vodstvo mentora nastavnika i umjetnika iz umjetničkog i tehničkog područja. Projektom se smanjuje jaz u vještinama izrade korištenjem raznih tehnologija i majstorstva uz realizaciju u ekološki prihvatljivim materijalima. Glavni cilj projekta je dodatno obrazovati studente iz umjetničkih područja izvan službene nastave kao stručnjake s kompetencijama vrhunske vještine izrade svojih kreacija uz javnu prezentaciju realiziranih radova na izložbi u priznatom galerijskom prostoru.

**Ključne riječi:** radionice, inovativnost, kostim, moda, tekstil, fotografija, kritika, izložba

### Abstract

The paper analyses international EDU workshops held as a result of collaboration of the association of artists engaged in applied arts – ULUPUH with institutions of higher education in Croatia and the region. Costume design, fashion and textile design also require, in addition to great talent and artistic contribution of the authors/students who attend the workshops, substantial knowledge of materials and technique. Workshops in the field of costume design, textile and fashion design, photography and art criticism have been organized since 2013 led by mentors/instructors and artists working in the relevant artistic and technical field. The project decreases the gap in the design skills through the use of different technologies and master skills. The creations are realized in ecologically acceptable materials. The main goal of the project is to provide additional education for art students above the official level so that they can become experts with master competencies in the construction of their creations, ending with public presentation of realized works in an exhibition in an established gallery.

**Keywords:** workshops, innovation, costume, fashion, textiles, photography, criticism, exhibition

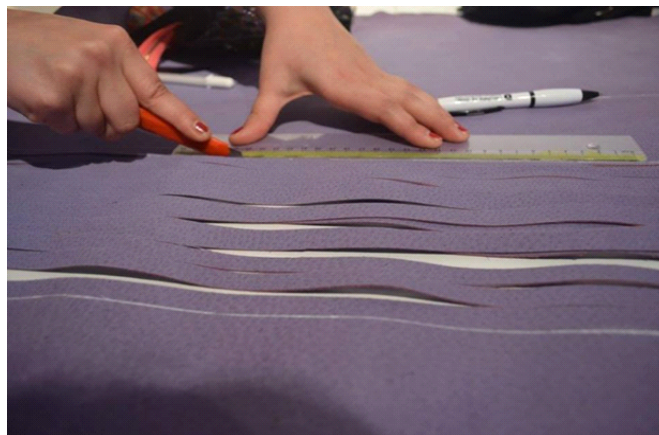
## 1. Uvod

U radu je riječ o međunarodnim studentskim radionicama u organizaciji Hrvatske udruge likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti – ULUPUH-a te u suradnji s istaknutim obrazovnim institucijama: Sveučilištem u Zagrebu Tekstilno-tehnološkim fakultetom i srodnim fakultetima iz regije – Fakultetom primijenjene umjetnosti iz Beograda (Srbija), Fakultetom za dizajn iz Trzina (Slovenija), Višjom stokovnom školom (Sežana, Slovenija), Center for Design Research (Slovenija), TTF galerijom Sveučilišta u Zagrebu Tekstilno-tehnološkog fakulteta, Hrvatskom sekcijom Međunarodnog udruženja likovnih kritičara (HS AICA) i dr.

Projekt su osmislile doc. dr. art. Ivana Bakal i doc. dr. sc. Silva Kalčić 2013. godine uz ULUPUH-ovu izložbu *IMAGEINATION – suvremena umjetnost i moda*, koja se realizirala u privremenoj galeriji osmišljenoj za sami projekt, na najvišem katu Kaptol centra u Tkalčičevoj ulici u Zagrebu. Autorica koncepcije centralne izložbe bila je Silva Kalčić, a u ulozi inicijatora i voditelja projekta EDU radionica Ivana Bakal. U pripremanju se došlo na ideju da se kao popratni program organiziraju studentske radionice uz sudjelovanje polaznika/studenata i nastavnika iz Hrvatske i bliže regije, uz prezentaciju realiziranih radova na izložbi u Galeriji Karas, u Praškoj ulici u Zagrebu.

Ovaj se projekt usredotočio na poticanje kreativnosti iz polja kostimografije, mode, tekstila, likovne teorije i tehnologije. Polazišna osnova su dobri temelji znanja i vještina stečeni u redov, izvan formalne nastave, buduću generaciju stručnih kreativaca kroz različite pristupe prema izvrsnosti.

Cilj projekta EDU radionica je stjecanje umjetničkih vještina polaznika studenata radionica uz povezivanje visokoškolskih ustanova iz zemlje, regije i šire. Projekt se zaokružuje izložbama završnih radova studenata u Galeriji ULUPUH i TTF galeriji u Zagrebu, a potom kroz gostovanje izložbe u inozemstvu u Beogradu i Ljubljani. Projekt pruža mnoštvo primjenjivih rješenja za bolju organizaciju i rezultate obrazovnog sustava na umjetničkim visokoobrazovnim ustanovama kroz sinergiju predavača/voditelja radionice i studenata/polaznika radionice (slika 1) [1].



Slika 1. Radionica u Galeriji ULUPUH, Tkalčičeva 14, Zagreb 2018., Foto: Maša Štrbac

## 2. EDU radionice

Projekt je pokrenut je uz veliku izložbu *Imageination / Odjeća, tekstil, maska i kostim kao tema i medij u suvremenoj umjetnosti*, u Galeriji Karas i u Centru Kaptol u Zagrebu, u listopadu 2013. „Riječ je o izložbi radova u raznim medijima i područjima suvremene umjetnosti, koji se tiču i uzimaju kao svoj materijal tekstil (draperiju, tkanje...), odjeću (modnu, anti-modnu, odjeću kao ready-made, kao kostim ili maska tj. kao potvrdu ili način promjene ili negacije identiteta) ili prisvajaju modne strategije poput omatanja, nabiranja, catwalk-a, samoprezentacije, komunikacijskog jezika mode. Izložba je bila posvećena odjeći, tekstilu, modi i kostimu kao teme i mediju u suvremenoj umjetnosti [2].“

Jesen, kada se EDU radionice održavaju već po deseti jubilarni put, posebno je istaknuti kako smo kao pokretači i autori projekta od prvih radionica do danas, prošli sve oblike realizacije nastavnih suradnji: od



Pozivamo Vas na otvorenje izložbe studentskih radova

skice / kostimi instalacije / fotografije

# RECIKLAŽA

Međunarodna suradnja na umjetničkom projektu

Tekstilno-tehnološki fakultet, zavod za dizajn tekstila i odjeće, diplomski studij kostimografije, Zagreb, Hrvatska

Univerzitet umetnosti u Beogradu, Fakultet primenjenih umetnosti, odsek Kostim, modul Scenski kostim

Fakulteta za dizajn, samostojni visokoškolski zavod, katedra za oblikovanje tekstilij in oblačil, Trzin, Slovenija

Viša strokovna šola, Šolski center Srečka Kosoveta Sežana, Slovenija Odelek za fotografijo

Mentori: Ivana Bakal, Nina Režek Wilson, Ljiljana Petrović, Mateja Benedetti, Jasna Klančičar, Katarina Sadovski, Matevž Paternoster

12. 11. 2014.  
u 19 sati

Muzej grada Zagreba  
Opatička br. 20, Zagreb

Izložba je otvorena do 30. 11. 2014.



Slika 2. Pozivnica za izložbu *Reciklaža*, Muzej grada Zagreba, Zagreb 2014.

mentorstva unutar 5 dana u javnim prostorima galerija u sklopu privremeno oformljenih šivaona i radiona, do nastave na daljinu, kao posljedicu pandemije COVID-a (hibridno realizirane radionice kombinacijom nastave uživo i „na daljinu“ ili u najtežim trenucima pandemije, realizacijom potpuno „na daljinu“ putem ZOOM platforme ili WhatsApp aplikacije<sup>1</sup>).

Rezultati radionica od prvih početaka do danas bez obzira na oblik odražavanja i termin trajanja jednako su uspješni. Radovi studenata neosporno su vrhunske vizualnosti i odlične kvalitete realizacije o čemu svjedoče i likovni materijali – fotografije studentskih radova u prilogu.

Studenti-polaznici uz svoje mentore uspjeli su osmisliti i realizirati izvrsne umjetničke radove koje smo s ponosom prezentirali na velikim međunarodnim izložbama: *Reciklaža*, Kombank Arthol galerija, Beograd Srbija (lipanj 2014.) [3], u sklopu internacionalnog i interdisciplinarnog projekta *Moda v gibanju*<sup>2</sup> izložbom triju fakulteta – Fakulteta za dizajn iz Trzina, Fakulteta primenjene umetnosti iz Beograda i Tekstilno-tehnološkog fakulteta iz Zagreba pod nazivom *Recycle fashion* (slika 4, 7, 8) u Slovenskom etnografskom muzeju (lipanj - rujnan 2015.); na međunarodnim

digitalnim platformama te unutar reprezentativnih galerijskih prostora u zemlji i inozemstvu – Galeriji Karas (2013. - 2015.), Galeriji ULUPUH (2016. - 2020.), TTF galeriji (2016. - 2021.), Muzeju grada Zagreba (2014.) (slika 2), na internetskim stranicama ULUPUH-a, Sveučilišta u Zagrebu Tekstilno-tehnološkog fakulteta, Fakulteta primenjene umetnosti u Beogradu te Fakulteta za dizajn u Trzinu kao i na Facebook društvenim stranicama istih obrazovnih institucija i ULUPUH-a.

U okviru projekta održane su studentske radionice *Modne fotografije* pod vodstvom Sofije Silvie u suradnji s modnom dizajnericom Ivom Konstrenčić, *Osvremenjenje tradicije*, odnosno obrta pletenja pruča u manufakturi u Legradu pod vodstvom Tonija Franovića i Ane Elizabet te kostimografije pod vodstvom Ljiljane Petrović (Fakultet primenjene umetnosti, Beograd) i Mateje Benedetti (Fakultet za dizajn, Trzin, Slovenija) uz autorice projekta Ivanu Bakal i Silvu Kalčić.

Tom prvom suradnjom na radionicama kostimografije i mode pokrenuta je stalna kontinuirana suradnja sa istaknutom kazališnom i filmskom kostimografkinjom, redovitom profesoricom na odjelu Scenski kostim, Fakulteta primenjene umetnosti u Beogradu, Ljiljanom Petrović (slika 3). Uz nju je kao voditeljica radionice kostimografije sudjelovala istaknuta modna dizajnerica i kazališna kostimografkinja, tadašnja vlasnica modnog brenda iz recikliranih materijala *Terra Urbana*, a danas vlasnica poznatog i skupocjenog brenda *Benedetti life* realiziranog na istim postavkama – izv. prof. art. Mateja Benedetti. Na tim prvim inicijalnim radionicama postavljeni su temelji svih budućih radionica koje su se s vremenom razvile i u teorijskom segmentu likovne kritike i pisanja teoretskih radova o likovnosti, modi i modnoj fotografiji. Poslije se kontinuirano u projekt uključila izv. prof. Tanja Devetak koja je preuzela vođene radionice za partnere iz Slovenije, Fakultet za dizajn iz Trzina, umjesto Mateje Benedetti.



Slika 3. Uvodno predavanje Ljiljane Petrović, radionica u Galeriji ULUPUH, Tkalčićeva 14, Zagreb 2018., Foto: Maša Štrbac



moda v gibanju  
fashion in motion

nas študenti Katedre za oblikovanje tekstilij in Katedre za modo, Fakultete za dizajn, v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem vjudo vabijo na prireditev DESIGNEXPLORATION z razstavo, modno revijo in showroom-om.

v torek 23. junija 2015  
v Slovenskem etnografskem muzeju, na Metelkovo 2 v Ljubljani.

ob 19.30 na odprtje razstave

## RECIKLAŽA - RE-CYCLED FASHION

ob 21.00 na modno revijo

### STRIKE a POSE

Privedeni bosta odprti:

Dr. **Regina Rappeli Bakal**, docentica Slovenskega etnografskega muzeja in prof. **Nada Matičič**, obkupa Fakultete za dizajn, pridruženica Centralne Univerze na Primorskem

Priznanje RECIKLAŽA uodjeljuje Fakulteta za dizajn, pridruženica Centralne Univerze na Primorskem, Slovenija, Fakulteta primenjenih umetnosti Beograd, Škola za Tekstilno-tehnološki fakulteta Zagreb, Hrvatska

SHOWROOM i kolekcijem odprti študentom nastopaj ob modnoj reviji po meri, bo odprt od 29. junija 2015 do 3. julija 2015 v House of Design Management and Innovation na Gerbičevi 51, v Ljubljani

Priglasno valjanih ljudi na ogled razstave Slovenskega etnografskega muzeja Moda v gibanju, Balkanje oblog 1993-1998 & Univerzi slovenske mode, bo na ogled do 20.06.2015, po predvideni uri na after party v K&O&O SPA.

V primeru obzila bo modna revija i razstava odprta v prostorih št. 104

Razstava RECIKLAŽA bo na ogled v Slovenskem etnografskem muzeju do 6. septembra 2015.



Slika 4. Plakat izložbe *Reciklaža – RE-CYCLED Fashion*, u sklopu izložbe *Moda v gibanju*, Slovenski etnografski Muzej, Ljubljana 2015.

<sup>1</sup> Radovi radionice Aristofan: Ptice i Žabe u jesen 2020. realizirani su vrlo kvalitetno unatoč nastavi „na daljinu“, preko ZOOM-a ili WhatsApp-a što pokazuju fotografije radova na (slika 12 i 13).

<sup>2</sup> Fashion in Motion ili Moda v gibanju je interdisciplinarni projekt, izložba o modi s dva aspekta: s jedne strane pregled najpoznatijih talijanskih modnih kreatora i prikaz rađanja talijanskog modnog stila, u razdoblju od pedesetih do devedesetih godina 20. stoljeća, uz suvremeni prikaz rada suvremenih slovenskih modnih dizajnera kroz revije te izložbe 3 fakulteta u kojoj smo mi sudjelovali [4].



Prvi projekt EDU radionica uključivao je i rezidencijski boravak polaznika studenata Sveučilišta u Tekstilno-tehnološkog fakulteta i Akademije likovnih umjetnosti iz Zagreba u ateljeu i obiteljskoj kući akademskog slikara Tonija Franovića u Legradu u blizini Koprivnice, gdje su polaznici bili smješteni, uz rad u manufakturnoj tvornici pletenja pruća, gdje su ih uz umjetničke mentore Tonija Franovića i Ann Elizabet studente mentorirali i majstori zanata, zaposlenici tvornice<sup>3</sup>. Manufaktura pletenja pruća u Legradu, u Koprivničko - križevačkoj županiji, nekad je imala dvjestotinjak zaposlenih, a 2013. manje od deset. Danas ne postoji u formi tvornice, već se jednom godišnje realizira zanatska radionica pletenja košara i ostalih uporabnih predmeta.

Tijekom studenog 2013. u sklopu radionice Pletenja pruća u materijalu trske i šiblja kao teme i medija u suvremenoj umjetnosti, produkt dizajnu i modi pod vodstvom Tonija Franovića, slikara i Ann Elizabet, skulptorice te u suradnji s majstorima zanata Vladimirom Rumecom i Dragutinom Francekom Matošem, realizirani su radovi od osnovne skice do realiziranog umjetničkog rada, koji su zajedno s radionicama kostimografije i modne fotografije bili prezentirani javnosti u galeriji Karas. Petero studenata različitih zagrebačkih Fakulteta provelo je pet dana u slikovitom ambijentu i susrelo se u prirodi s materijalima trske i šiblja – upoznali su tehnike rezanja, obrade, sušenja i finalnog pletenja objekta prema prethodno izrađenih skicama. Pletenjem pruća i šiblja na manufakturni, stoljećima neizmijenjen način, mogu nastati novi jezici mode, a ne samo „demižoni“ vina, košare ili vrtnice stolice (slika 6 i 7).



Slika 5. Radovi polaznika radionice Pletenja pruća u materijalu trske i šiblja kao teme i medija u suvremenoj umjetnosti, produkt dizajnu i modi, izložba u Galeriji KARAS, Praška 8, Zagreb 2013., Foto: Tomislav Rastić



Slika 6. Rad studentice Aleksandre Koluder sa radionice Pletenja pruća u materijalu trske i šiblja kao teme i medija u suvremenoj umjetnosti, produkt dizajnu i modi, izložba u Galeriji KARAS, Praška 8, Zagreb 2013., Foto: Tomislav Rastić

Paralelno s tom radionicom u posebno oformljenoj radionici kostimografije i mode popularno zvanom Carmen<sup>4</sup> koja je za potrebe projekta bila pretvorena u mini-šivaonu i bojadisaonu, realizirane su radionice Kostim kao objekt / Kostim kao kompozicija znakova voditeljice red. prof. Ljiljane Petrović te

<sup>3</sup> Poput majstorskih radionica u Bauhaus školi koje su vodili umjetnički i zanatski mentor. Bauhaus je bila škola za arhitekturu i primijenjenu umjetnost u Njemačkoj (1919. – 1933.) bazirana na sintezi umjetnosti i oblikovateljskih zanata.

<sup>4</sup>Prostor u kojem je poslije duži niz godina bila smještena Zadruga studenata TTF-a.

Costume/Environmental/Garbage voditeljice Mateje Benedetti, kostimografkinje i nastavnice na kolegiju Modni stilovi, Fakultetu za dizajn, Trzin, uz suradnju autora projekta i drugih nastavnika iz umjetničkoj i tehničkoj područja koji izvode nastavu na studijskom programu Tekstilni i modni dizajn pri Sveučilištu u Zagrebu Tekstilno-tehnološkom fakultetu, posebice Zavodu za dizajn tekstila i odjeće.

Već prva edicija radionica pokazala je čudnovatu moć sinergije nastavnika i studenata u cjelodnevnom boravku u prostorima radionica te iznimnu kvalitetu realiziranih radova, u obje dimenzije – umjetničkoj i tehničkoj, odnosno izvedbenoj dimenziji.

Radionice kostimografije i mode kroz niz godina bile su bazirane na različitim koncepcijama, ovisno o dogovoru autora projekta s voditeljima-mentorima, sa ili bez dramskog/opernog/plesnog predloška, s polazištem u posebno ispričanoj priči ili zadanoj silueti, kroju, materijalu i dr.

Osnovni materijali za oblikovanje radova bili su reciklirani i eko materijali te odbačeni predmeti: od papira, žica, starog tekstila, kartona, plastike, kože, pamučne tkanine žutice, umjetne kože i dr.

Radionica i izložba pod nazivom Kostim – moda– performans – suvremena umjetnost (2015.), dodatno je proširila medije realizacije studentskih radova u performativnu, odnosno video umjetnost (slika 9) [5].



Slike 7 i 8. Rad studentice Ane Bujak, Tekstilno-tehnološki fakultet, Kikiriki haljina za izložbu u Ljubljani te izlog izložbe Reciklaža – RE- CYCLED Fashion, u sklopu izložbe Moda v gibanje, Slovenski etnografski Muzej, Ljubljana 2015.



Slika 9. EDU radionica Kostim – moda– performans – suvremena umjetnost, izložba u Galeriji KARAS, Praška 8, Zagreb 2015.



Slika 10. Radovi polaznika radionice Origami, izložba u Galeriji ULUPUH, Tkalčićeva 14, Zagreb 2016. Foto: Maša Štrbac

Radionice fotografije najbolje prezentira primjer radionice iz 2016. [6], s izložbom u TTF galeriji 2017., koju u predgovoru izložbe opisuje Silva Kalčić:

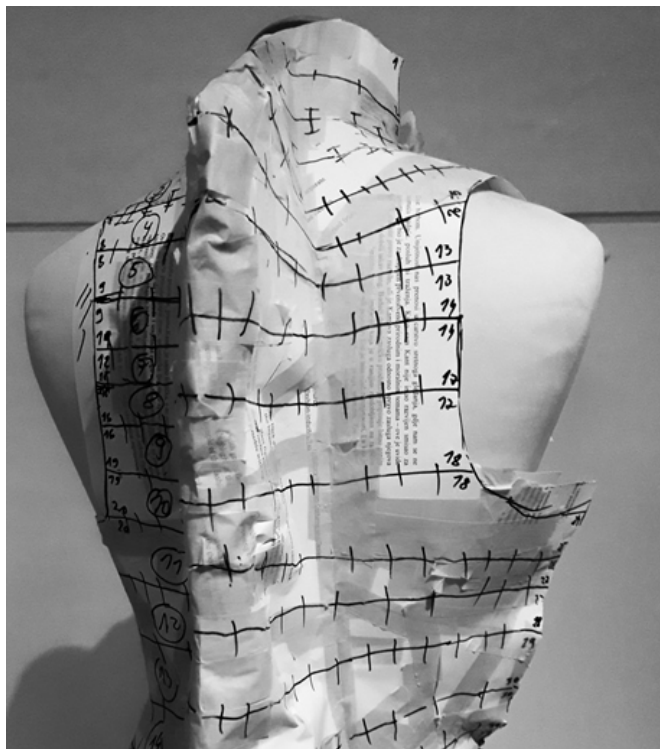
„Modna fotografija u temeljnom je principu srodna fotografskom novinarstvu, odnosno reportažnoj fotografiji, komunicirajući sa širokim krugom "slikovno pismenih" ljudi, i često biva objavljivana u serijama ne bi li uvukla promatrača u narativni slijed, priču u slikama koja traži duže promatranje. Richard Avedon je modele fotografirao u trenutku, u pokretu. Henry Clarke koristi gradske ulice kao pozadinu svojih slika. U postmodernim 1990-im godinama nastaje novi modni i fotografski stil (Realist Fashion Photography) koji se poigravao s ljudskom percepcijom onoga što je prihvatljivo, a to je ultimativno nasilje. Prikazivanje ljudskosti, mana, nepravilnosti, uz svojevrsni minimalizam te naglasak na atraktivnost pokreta spram izgleda, odlika je fotografije Juergena Tellera.“

Godine 2016. radionicu fotografije pod nazivom Suzdržanost narativa fotografije mode je vodila fotografinja Mare Milin u suradnji s modnim dizajnerom Matijom Čopom (korištena je odjeća iz kolekcija Object 12-1 i Homeless in Heaven) i vizažisticom Petrom Sever, a sastojala se od predavanja i praktičnog rada. „Naime, Mare Milin predstavila je svoj pristup modnoj fotografiji na temu procesualnosti odnosa i suradnje fotografa, dizajnera, stiliste, vizažiste i modela, prilagođenima lokaciji snimanja. Mare Milin je na kao svoje uzore predstavila autore: Paolo Roversi, Tim Walker, Peter Lindbergh, Sarah Moon i Deborah Turbeville [7].“

Nakon prezentacije u trajanju od jednog akademskog sata, sa sudionicima radionice realizirano je fotografiranje s modelom Moranom Radočaj u autentičnom prostoru, u „bijeloj kocki“ TTF galerije, pod uvjetima dodatne rasvjete tj. foto reflektora (toplo svjetlo) i beauty dish-a. Odabrani radovi bili su prezentirani na završnoj izložbi u TTF galeriji u srpnju 2017. u suorganizaciji s ULUPUH-om.

Radionica Zagrebačka silueta voditeljice izv. prof. Tanje Devetak s Fakulteta za dizajn iz Trzina – Pridružene članice Univerze na Primorskem, Slovenija, bazirana na silueti istaknutih zagrebačkih građevina realizirala se od skice građevine pojedinačno izabrane od studenata, pretvaranja u siluetu, te spajanjem različitih mnogostrukih krojnih dijelova od papira u jedinstveni rad – modnu arhitekturu, modeliranjem na krojačkoj lutki (slika 11). Radovi su iskrojani i sašiveni od sirove pamučne tkanine žutice. Na kraju radionice posloženi su svi nastali odjevni predmeti jedan uz drugoga i na taj način je stvorena modna zagrebačka silueta. Voditeljica Tanja Devetak uz svoj veliki umjetnički rad iz područja tekstita i mode, doktorand je Oddelka za tekstilstvo, grafiko in oblikovanje Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, na kojem je i diplomirala 2001. na diplomskom sveučilišnom programu Oddelka za tekstilstvo [8].

Na radionicama je godišnje sudjelovalo više od 40-80 studenata iz zemlje i regije (kroz pozivni natječaj na srodnim, Fakultetima iz raznih područja vizualnih umjetnosti iz regije. Projekt je eksperimentalan i inovativan, s naglaskom na međupovezivanje studenata iz raznih specijalističkih područja na način transdisciplinarnosti, budući da su integrirani studiji aktualna tendencija na svjetskoj razini. Za izradu završnih radova koriste se isključivo ekološki i/ili reciklirani materijali prema načelu etičnosti oblikovanja.



Slika 11. Rad u nastajanju, radionica Zagrebačka silueta, voditeljica Tanja Devetak, Zagreb 2016., Foto: Maša Štrbac

Projekt se svake godine započinje uvodnim predavanjima u trajanju od 1 do 2 školska sata. Nakon toga započinje umjetničko istraživanje i praktičan rad predvođen mentorima i suradnicima (slika 1). Na kraju, projekt se zaokružuje izložbama završnih radova studenata u zagrebačkim izložbenim prostorima, a potom kroz moguća gostovanja izložbi u inozemstvu.

Pokrenut 2013. pod nazivom *EDU međunarodne radionice kostimografije, mode i modne fotografije*, projekt je nastavljen 2014. godine pod imenom *Reciklaža* 2014. te je kao EDU međunarodne radionice nastavljen do danas.

Unazad osam godina realizirane su brojne radionice uz sudjelovanje skoro 600 studenata polaznika raznih obrazovnih institucija: Sveučilišta u Zagrebu Tekstilno-tehnološkog fakulteta, Fakulteta primjenjene umjetnosti iz Beograda, Fakulteta za dizajn iz Trzina, Višje strokovne škole – Šolskog centra Srečka Kosovela u Sežani, Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Akademije dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Odsjeka za povijest umjetnosti te studenata EASD-a iz Valencije na ERASMUS programu razmjene na Fakulteti za dizajn iz Trzina [9].

Realizirane su uz brojne nastavnike mentore i njihove suradnike: Silvu Kalčić i Ivanu Bakal, Ljiljanu Petrović, Tanju Devetak, Mateju Benedetti, Matevža Paternostera, Sofiju Silvijuu, Ivanu Meštrov, Koraljku Kovač Dugandžić, Marina Sovara, Ninu Režek Wilson, Jasnu Klančičar, Katarinu Sadvoski, Đurđicu Kocijančić, Sanju Jakupec, Ivanu Mance, Mare Milin, Dalibora Martinisa, Tonija Franovića, Matiju Čopa, Annu Elizabet, Jasenka Rasola, Radu Milosavljević, Igora Loinjaka, kustoski kolektiv WHW, Krešimira Purgara, Leilu Topić, Vladimira Freliha, Zlatka Kopljar, Neli Ružić, Anu Opalić, Irinu Somborac, Stanka Abadžića, Marka Ercegović i druge. S obzirom da su pokrenute od strane nastavnika Sveučilišta u Zagrebu Tekstilno-tehnološkog fakulteta, realizirane su godišnje dvije do tri radionice kostimografije i mode, po jedna radionica fotografije, a od 2015. radionice i stručna predavanja likovne kritike su organizirana u suorganizaciji s Hrvatskom sekcijom AICA-e.

<sup>5</sup> Beauty dish je alat za oblikovanje svjetla koji populariziraju modni i portretni fotografi.





Slika 12. Izložba EDU radionice 2020., Aristofan: Ptice i Žabe [10], voditelji-mentorini Ivana Bakal i Marin Sovar uz suradnju Đurđice Kocijančić i Sanje Jakupec, TTF galerija, Zagreb 2021., Foto: Đurđica Kocijančić

Godišnje su realizirane minimalno dvije izložbe EDU radionica u najmanje dva galerijska prostora. Projekt radionica prati bogat katalog. Financijski pokrovitelji projekta su Ministarstvo kulture i medija RH i Gradski ured za kulturu Grada Zagreba. Izložbe u drugim zemljama realizirane su uz financijsku potporu tih zemalja, odnosno njihovih institucija.

### 3. Zaključak

Kroz niz godina realizirano je osam EDU radionica u klasičnom izdanju te više izložbi u Beogradu i Ljubljani sa već prezentiranim radovima ili dopunjeno s novonastalim radovima. Koncem 2020. radi pandemije Covid-19, izložba je realizirana u fizičkom obliku u Galeriji ULUPUH, a virtualno putem poveznica na video radove studenata iz četiri zemlje, i na internetskim portalima partnerskih obrazovnih institucija: s Fakultetom primjenjene umjetnosti iz Beograda (Srbija) te Fakultetom za dizajn iz Trzina (Slovenija).

Studente su radovi nastali na radionicama inspirirali za druge samostalne ili skupne studentske umjetničke projekte. Tako je student Toni Franić koji umjetnički djeluje pod imenom Toni Rico iste godine izradio modnu kolekciju inspiriranu pletenjem pruča u sklopu velikog modnog događanja Fashion Week. Spiralni rad od trske Anamarije Bevandić (slika 5, rad u sredini) poslužio je kao osnovna inspiracija za kostime plesačica od žice u ulogama Kipova u kostimografiji studenata TTF-a za operu Orfej i Euridika međufakultetske suradnje Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu, Akademije dramskih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Zagrebu Tekstilno-tehnološkog fakulteta, premijerno prikazanu u KD Lisinski 29.03.2014., predstave za koju su studenti TTF-a dobili čak dvije Rektorove nagrade u akademskoj godini 2013./2014. (za zajednički projekt i za kostimografiku mapu). Studentice tekstilnog dizajna Andrea Kurtić i Lora Holjevac izradile su odličan rad u sklopu radionice Origami 2016. (slika 10) i na temelju tog iskustva nastavile osmišljavati svoj modni brand inspiriran origamijem.

EDU radionice kostimografije i mode dio su radova kostimografskih mapa prijavljenih i nagrađenih Rektorovom nagradom za društveno koristan rad u umjetničkom području.

U zaključku se može posebno istaknuti neiscrpna sinergija umjetničkog i tehničkog (odnosno majstorskog i zanatskog) polja stvaralaštva s jedne strane i komplementarnost mentorskog rada i studenskih radova s druge strane, jednako vrijednih u polju umjetničke kreacije i u polju tehničke izvedbe EDU međunarodnih studentskih radionica. Time se potvrđuje kontinuirana potrebitost inovativnih pristupa u obrazovnom programu, kako u znanstvenom, tako i u praktičnom radu.



Slika 9. EDU radionica Kostim – moda – performans – suvremena umjetnost, izložba u Galeriji KARAS, Praška 8, Zagreb 2015.

## Literatura

- [1] Bakal I., Kalčić, S., Štrbac, M.: EDU međunarodne studentske radionice kostimografije, mode i tekstilnog oblikovanja te likovne kritike, ULUPUH, Zagreb 2016.
- [2] Kalčić, S., Bakal, I.: IMAGEINATION – Odjeća, tekstil, maska i kostim kao tema i medij u suvremenoj umjetnosti, ULUPUH, Zagreb 2013., 42-60
- [3] Bakal, I., Benedetti, M.: RECIKLAŽA – Međunarodna suradnja na umjetničkom projektu, Petrović, Lj. (ur.), Arthol KOMBANK, Beograd 2014.
- [4] ...: Moda v gibanju – Recycle faschion, Slovenski etnografski muzej, Ljubljana 2015.
- [5] Bakal, I., Kalčić, S., Petrović, Lj.: EDU radionica Kostim – moda – performans – suvremena umjetnost, izložba u Galeriji KARAS, ULUPUH, Zagreb 2015.
- [6] Bakal I., Kalčić, S., Štrbac, M.: EDU međunarodne studentske radionice kostimografije / mode i tekstilnog oblikovanja / fotografije / likovne kritike i eseja, ULUPUH, Zagreb 2017.
- [7] Kalčić, S.: Suzdržanost narativa fotografije mode, TTF- galerija, TTF, Zagreb 2017.
- [8] Bakal I., Kalčić, S., Štrbac, M.: EDU međunarodne studentske radionice kostimografije / mode i tekstilnog oblikovanja / fotografije/ likovne kritike i eseja, ULUPUH, Zagreb 2018.
- [9] Bakal I., Kalčić, S., Rupena, B.: EDU međunarodne studentske radionice kostimografije / mode i tekstilnog oblikovanja / fotografije/ likovne kritike i eseja, ULUPUH, Zagreb 2019.
- [10] Bakal I., Kalčić, S., Rupena, B.: EDU međunarodne studentske radionice kostimografije / mode i tekstilnog oblikovanja / fotografije/ likovne kritike i eseja, ULUPUH, Zagreb 2020.